

EKONOMİ POLİTİK

1998

Erinç Yeldan, 17 Mart 2010

1998 yılı Türkiye iktisadi ve sosyal tarihinde önemli dönüm noktalarından birisidir. Söz konusu tarihte Türkiye, IMF ile *Yakın İzleme Anlaşması* imzalamış ve IMF bundan böyle, Türkiye ekonomisi ve sosyal yaşamının her alanını *yakından izleme* altına almıştır. IMF'nin *yakın izlemesi* sadece iktisadi verilerin *teknik* düzeyde izlenmesiyle sınırlı kalmayıp, Türkiye'nin genel anlamıyla kalkınma, sanayileşme ve sosyal politikaları ile birlikte, sosyal güvenlik, kamu dengesi ve *yönetişim* adıyla anılan tüm sosyal ve siyasi politikalarını da kapsamaktadır.

Türkiye'nin 1998 sonrasında IMF ile kurgulamış olduğu "ortaklığın" iktisadi ve sosyal sonuçları *Bağımsız Sosyal Bilimciler*'in *IMF Gözetiminde On uzun Yıl: Farklı Hükümetler, Tek Siyaset* başlıklı raporunda (*) ayrıntılı olarak incelenmektedir. Ben, burada kısa satır başlıklarıyla ilgili Rapor'un önemli bölümlerini sizlerle paylaşmak istiyorum:

IMF'nin iktisadi tarihimizde oldukça uzun geçmişe dayalı bir yeri olmasına karşın, iktisat politikası içindeki konumu özellikle 1998 Yakın İzleme Anlaşması'ndan bu yana daha da belirginleşmiştir. IMF, 1997 Asya Krizi'nden çıkardığı derslere de dayanarak, Türkiye ekonomisi üzerindeki denetimini bu tarihten sonra daha da derinleştirmek ve bunu daha kurumsal bir niteliğe kavuşturma ihtiyacı duymuştur. Benzer şekilde yerli burjuvazi de, 1989 sonrasında, Türkiye'nin içinde bulunduğu dışa açık makroekonomik yapının rastgele (yaygın medyatik söylemi ile 'popülist') politikalar içinde biçimlendirilmesinden rahatsızlık duymuş ve uluslararası yeni işbölümünde Türkiye'nin 'yeni yükselen piyasalar' arasında yer almasını garantiye alacak dönüşümlerin bir an önce sonuçlandırılmasını açıkça (ve acilen) arzular hale gelmiştir. Burjuvazinin bu özlemi, Türkiye'nin kaderine kesin ve sınırsız bir egemenlik kurma girişimine dönüşmüştür. Bu girişim, emekçi sınıfların, bir bölümü Cumhuriyet tarihi kadar eski olan tüm geçmiş birikimlerini adım adım tasfiye etme programı olarak da nitelendirilebilir. Bu programın hayata geçirilmesi uluslararası sermaye ile (ve onun üst-örgütleriyle) tam işbirliğiyle mümkün olabilmiştir. Bu işbirliği, Türkiye burjuvazisinin etkili ve egemen öğelerinin "ulusal" ve görelisi olarak "bağımsız" özellikler taşıyabilen birikim biçimlerini dönüşü olmayan bir biçimde terk etmiş oldukları anlamına da gelmektedir.

Dolayısıyla 1998 yılı, aynen 24 Ocak 1980 ya da Türkiye'nin sermaye hareketlerine tam serbestlik tanıdığı Ağustos 1989 tarihleri gibi, yakın iktisadi tarihimizde önemli bir dönemeçtir. 1998 yılında Türkiye artık IMF, Dünya Bankası (DB), Dünya Ticaret Örgütü ve uluslararası finans ve derecelendirme kuruluşlarının denetim ve gözetiminde ekonomik ve siyasal kurumlarını neoliberal koşullandırmaların biçimlendirmesini kabullenmiş ve uluslararası işbölümünde kendisine biçilen yeni rolü üstlenmiştir. Bu rolün ana özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- *Uluslararası ve yerli finans sermayesine sermaye hareketleri üzerine sınırsız serbestlik güvencesi sağlayarak, yüksek finansal getiri sunmak;*
- *İşgücü piyasalarını kuralsızlaştırma ve esnekleştirme yöntemiyle ucuz işgücü deposu hâline dönüştürerek katma değeri düşük teknolojilerde uzmanlaşmak ve sanayiini uluslararası şirketlerin taşeronu olarak geliştirmek;*

- Üretimde ithal girdi kullanma ve ithal mal tüketme eğiliminin kuvvetlenmesine izin vererek, finansmanı esas itibariyle spekülâtif sermaye tarafından sağlanan bir ucuz ithalat cennetine dönüşmek;
- Kamu hizmetlerini ticarileştirerek vatandaşları ‘müşteriye’, kamu hizmeti üreten kurumları ‘ticarî işletmeye’ dönüştürmek; kamu iktisadî kuruluşlarını yerli ve uluslararası özel sermaye şirketlerine doğrudan yabancı sermaye cezbetmek uğruna yok pahasına satmak;
- Etkin ve demokratik yönetim, ‘iyi yönetim’ söylemleriyle, aslında tüm toplumu ilgilendiren stratejik, ekonomik ve siyasî kararların alınmasını ve uygulanmasını demokratik denetim mekanizmalarının dışına çıkarırken, devletin neoliberal anlayışa uygun bir biçimde yeniden yapılandırılmasında toplumun desteğini sağlamaya çalışmak.

Görülebileceği üzere yukarıda özetlenen temel siyasî yaklaşım Türkiye’nin gerek *Orta Vadeli Program*, gerekse *Bütçe Yasa Tasarısı* metinlerinde zaten harfiyen uygulamayı taahhüt ettiği politikaları özetlemektedir. Bu genel koşullandırmanın sınırları içerisinde kalmak kaydıyla, ekonomi yönetiminin günlük politika akışında IMF’den “bağımsız” bazı davranışlar sergiliyor gözükmesi, yaklaşan seçim konjonktürüne yönelik siyasî bir şovun ötesinde ne derece anlamlıdır?

(*)IMF Gözetiminde On uzun Yıl: Farklı Hükümetler, Tek Siyaset, 2007, Yordam Kitap.